

Cesta k vynálezu knihtisku

Deskotisky

Deskotisk

- souhrnné pojmenování historických forem jednolistového tisku, který předcházel Gutenbergově technologii knihtisku
- Deskotisky se často distribuovaly jako devoční grafiky, hrací karty, kalendáře, minuce, drobné tisky např. slabikovací desky, početní tabulky, odpustkové listy, zповědní lístky, modlitby...
- Tematicky ucelené cykly jednolistů byly slepovány a sešívány do tvaru leporela nebo blokové knihy
- Jednolisty se svatými obrázky byly někdy ručně kolorovány či doplňovány krátkými texty, prodávaly se na trzích či poutích.
- Nejstarším datovaným dřevořezem je bruselská Madona z roku 1418.

Podle materiálu tiskové formy a způsobu opracování rozeznáváme:

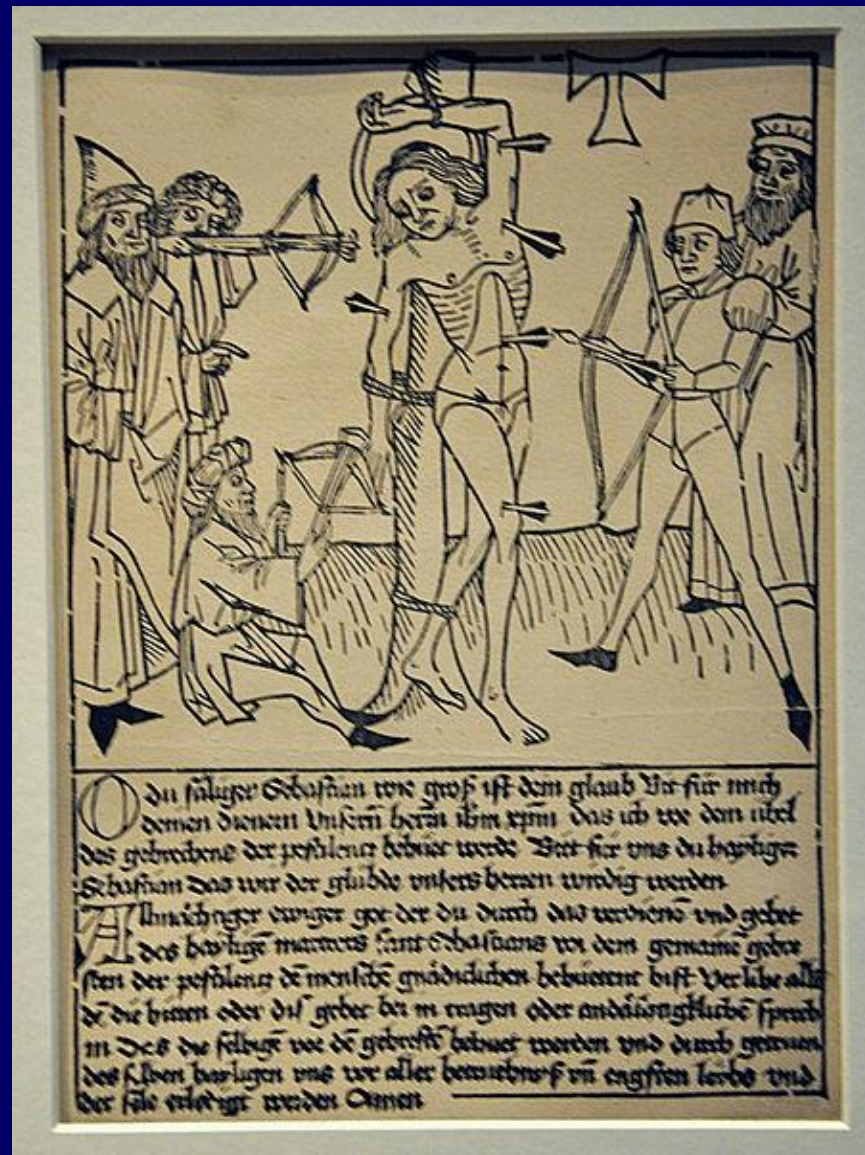
- dřevořez
- kovoryt (kovořez)
- šrotový tisk
- těstový tisk

Dřevořez

- technika známá již z Číny, kde se používala na konci 6. století za panování dynastie Suej.
- Deskotisk z dřevěných forem zdomácněl v Evropě v poslední třetině 14. století jako způsob potisku látek.
- Nejstarší známý datovaný dřevořezový deskotisk s postavou sv. Kryštofa z roku 1423 (klášter Buxheim v Německu)

Dřevořez s postavou sv. Šebastiána, Německo 1470–1475

- technika tisku z výšky, při níž se kresba reprodukuje pomocí dřevěného štočku čili špalíku
- Dřevo (hrušeň, třešeň, ořech, jabloň) řezáno podél (nejsou patrné letokruhy)
- S rozšířením knihtisku nastala nová éra liniového dřevořezu.
- Ilustrace zvýšily výpovědní a uměleckou hodnotu tištěných knih a přirozeně i prodejnost.

Hrací karty (Mariášky) z pol. 16. století – o velikosti 10×15 cm

					
8	16	10	12	10	18
KL Januarii xxxiii d.	KL februarii xxxviii d.	KL martii xxxiii d.	KL aprilis xxxiii d.	KL maius xxxiii d.	KL iunius xxxiii d.
a d Gratiano dñi. a km b Ormasio stephani. b km c Ormasio iohannis. c d dñi iunioris. d v e Thelephora. e f Euphonia. f km g Adelagiu ihu de egypto. g h h Gerhardi. h i i Gulianus et basilide. i km k Paulus. k l l Salmus. l m m Sabina. m n n Hilarus et iohannes. n o o Felix et adolfus. o p p Hilarus abbas. p q q Medardus. q r r Hilarus abbas. r s s Onice. s t t Romanus. t u u Iohannes et hildardus. u v v Agnetis. v x x Hilarus. x y y Glycerius. y z z Hilarus. z	a d Ignacii et brigide. a km e Purificatio marie. km v f Blasii. v g g Agathe. g h h Dorothee. h i i Mosolus. i km k Helene. km l l Apollonia. l m m Scolastica. m n n Eufalia. n o o Dulake. o p p Polychromi. p q q Valentinus. q r r Anastasius. r s s Larentis. s t t Iuliane. t u u Polyanthi. u v v Spondii. v x x Sabina. x y y Patricii. y z z Petri et celestini. z	a d Albini. a km b Doumus et basilice. km v c Harugud. v g d Ludi. g h h Fere. h i i Hubertus. i km k Perpetua et felicitas. km l l Pontus. l m m Songo. m n n Ananias. n o o Ananias. o p p Gregorius. p q q Ananias. q r r Ananias. r s s Ananias. s t t Ananias. t u u Ananias. u v v Ananias. v x x Ananias. x y y Ananias. y z z Ananias. z	a d Theodori. a km b Agapiti. km v c Anthonii. v g d Vinctus. g h h Thimoteus. h i i Cyprianus. i km k Perpetua. km l l Anthonii. l m m Leo. m n n Anthonii. n o o Anthonii. o p p Anthonii. p q q Anthonii. q r r Anthonii. r s s Anthonii. s t t Anthonii. t u u Anthonii. u v v Anthonii. v x x Anthonii. x y y Anthonii. y z z Anthonii. z	a d Philippi. a km b Sigismundi. km v c Iuvenalis. v g d Corone. g h h Euthymii. h i i Anthonii. i km k Anthonii. km l l Anthonii. l m m Anthonii. m n n Anthonii. n o o Anthonii. o p p Anthonii. p q q Anthonii. q r r Anthonii. r s s Anthonii. s t t Anthonii. t u u Anthonii. u v v Anthonii. v x x Anthonii. x y y Anthonii. y z z Anthonii. z	a d Pauphu. a km b Graftin. km v c Iuvenalis. v g d Anthonii. g h h Anthonii. h i i Anthonii. i km k Anthonii. km l l Anthonii. l m m Anthonii. m n n Anthonii. n o o Anthonii. o p p Anthonii. p q q Anthonii. q r r Anthonii. r s s Anthonii. s t t Anthonii. t u u Anthonii. u v v Anthonii. v x x Anthonii. x y y Anthonii. y z z Anthonii. z

Kalendář Johanna z Gmünden, 15. stol.

Blokové knihy

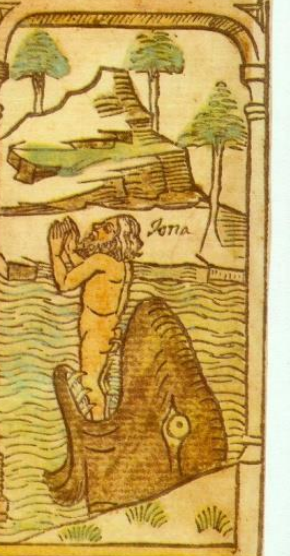
- V evropském prostředí v 15. a raném 16. století, téměř výhradně v Nizozemí a Německu
- Obsahově sledují kontinuitu rukopisných kodexů
- Obrazové zobrazení převažuje nad doprovodným textem
- Úzké spojení obrazu se slovem
- Na území ČR se nachází jediná bloková kniha a tou je **Biblia pauperum** 1450–1460 nizozemského původu uložená ve fondu MZK
- Kolem roku 1400 byly vydány deskotiskem malé knížečky, tzv. donata podle latinské mluvnice římského gramatika Aelia Donata

Legitur in libro iudicum: quod circa
 septuaginta annos postquam
 fuerat in iudicia fitat et rras
 alas sua contulit et dicitur et
 circa se lecti de iudicibus septuaginta
 legit qui media nocte de sepulchris
 surgentes putas sepulchris dicit et
 liber atque potest iude gerit

Legitur in libro iudicum: quod circa
 septuaginta annos postquam
 fuerat in iudicia fitat et rras
 alas sua contulit et dicitur et
 circa se lecti de iudicibus septuaginta
 legit qui media nocte de sepulchris
 surgentes putas sepulchris dicit et
 liber atque potest iude gerit

Exatatus est in diebus
 David 29. **XXIV** **XXIV** **XXIV** **XXIV**
 statul' leonis ruda fili' meus

99 Oblectis foris: sapson
 valuas tulit vobis
 99 Quis scit terram
 in dies mactationis carceris
 99 Quis scit terram
 in dies mactationis carceris

99 De tumulo est: sanguis
 te denotat ille
 99 Quis scit terram
 in dies mactationis carceris
 99 Quis scit terram
 in dies mactationis carceris

Legitur in libro iudicum: quod circa
 septuaginta annos postquam
 fuerat in iudicia fitat et rras
 alas sua contulit et dicitur et
 circa se lecti de iudicibus septuaginta
 legit qui media nocte de sepulchris
 surgentes putas sepulchris dicit et
 liber atque potest iude gerit

Legitur in libro iudicum: quod circa
 septuaginta annos postquam
 fuerat in iudicia fitat et rras
 alas sua contulit et dicitur et
 circa se lecti de iudicibus septuaginta
 legit qui media nocte de sepulchris
 surgentes putas sepulchris dicit et
 liber atque potest iude gerit

Exatatus est in diebus
 David 29. **XXIV** **XXIV** **XXIV** **XXIV**
 statul' leonis ruda fili' meus

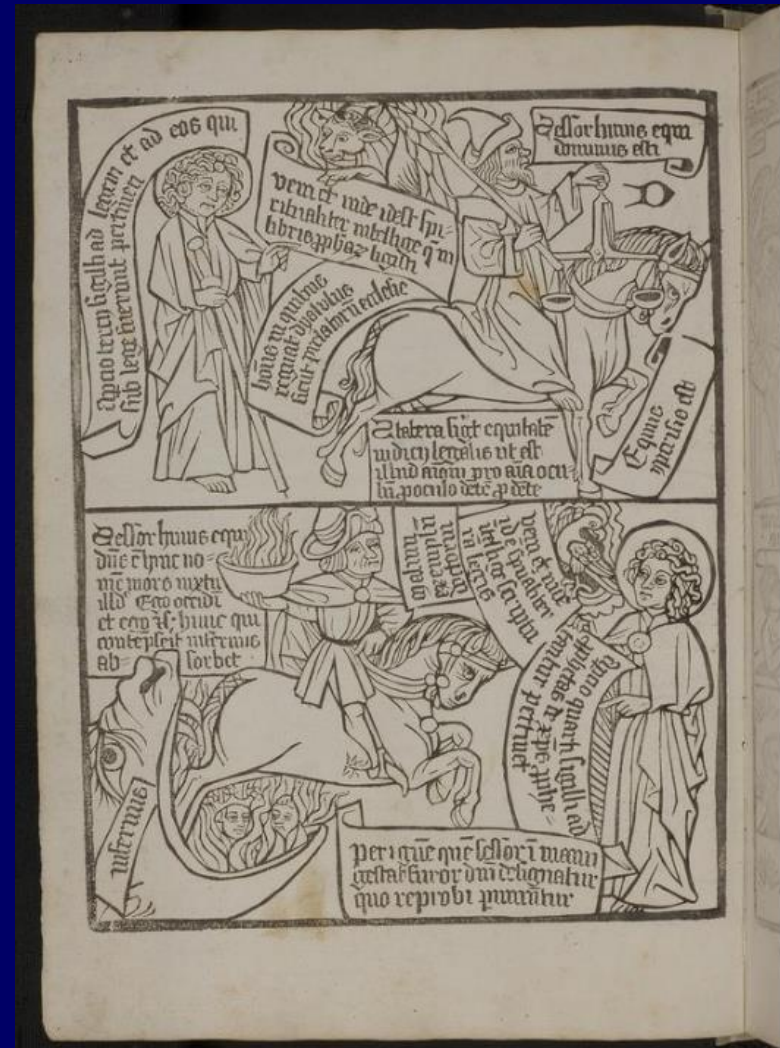
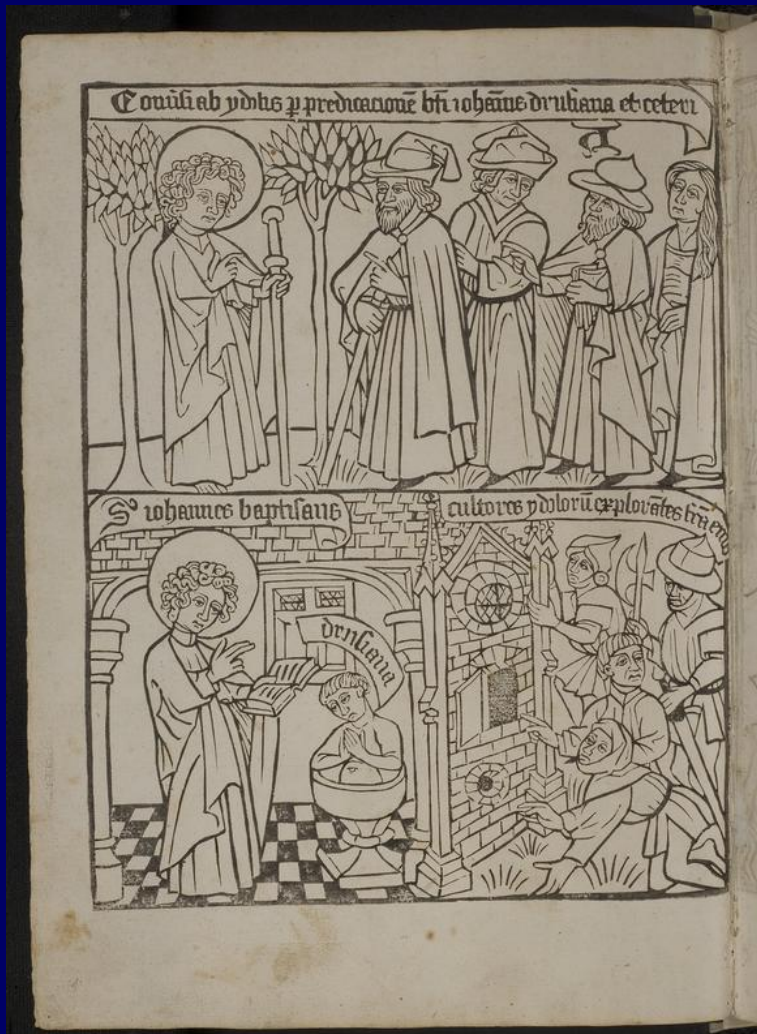
99 Ver' ob ardore p'u male
 p'dix honorem
 99 Quis scit terram
 in dies mactationis carceris
 99 Quis scit terram
 in dies mactationis carceris

99 Serpens vicit adam
 ta hui' iugret et ca
 99 Quis scit terram
 in dies mactationis carceris
 99 Quis scit terram
 in dies mactationis carceris

Bloková kniha – Apokalypsa (Cod. Pal. germ. 226a, Německo ca 1469)

<https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpg226a/0001>

Apokalypsa – ca 1450

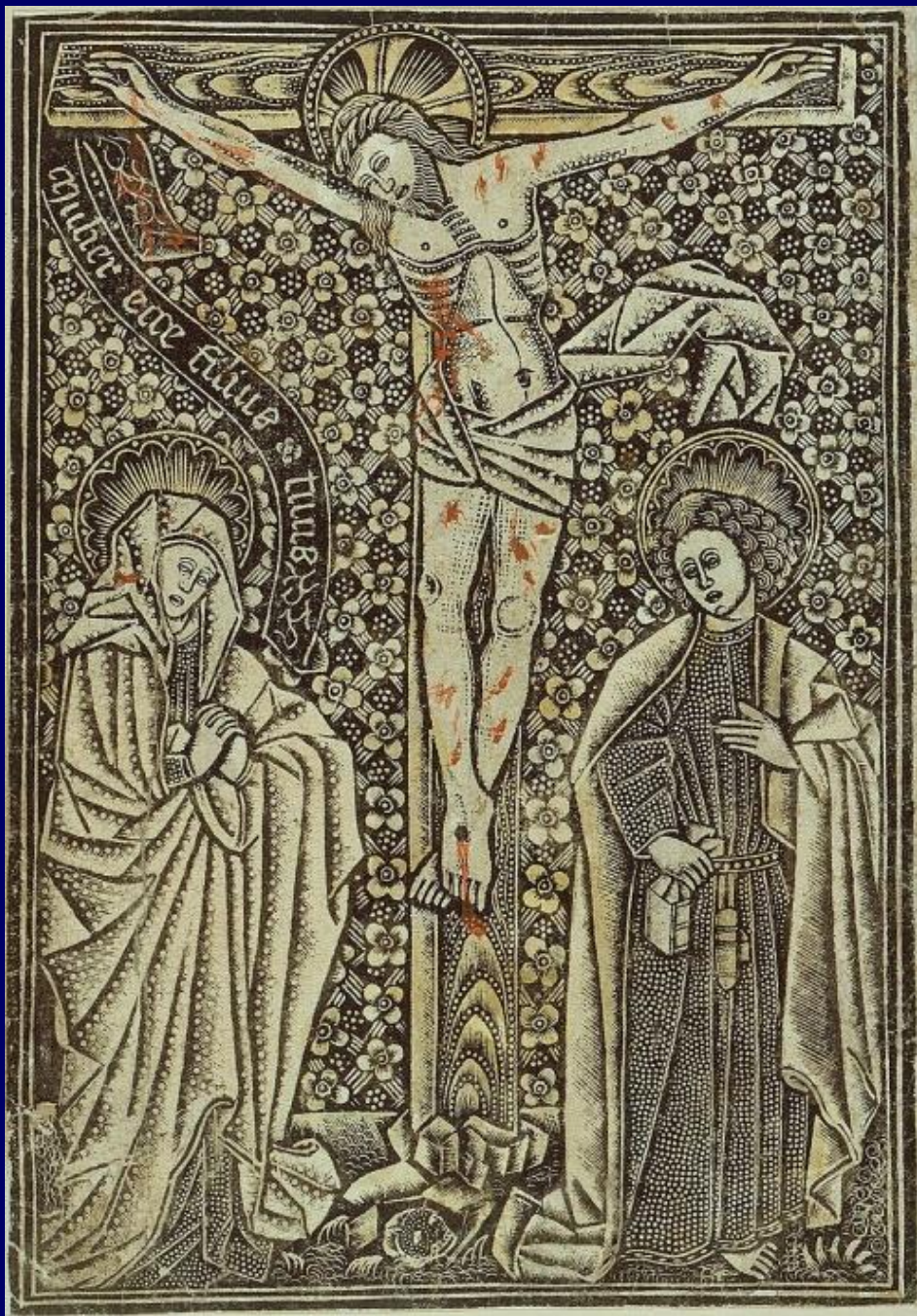
<http://www.johannesoffenbarung.ch/bilderzyklen/blockbuch.php>

Šrotový tisk

- grafická technika tisku z výšky, při níž jsou do povrchu kovové, vzácněji dřevěné desky vráženy kovové jehly a různě tvarovaná puncovací razidla (hvězdičky, kolečka, kroužky, křížky ...)
- První šrotované deskotisky se objevily v dolnorýnských kovotepeckých dílnách v polovině 15. století

Kovoryt

- ovládalo Japonsko po polovině 8. století. Znalost kovorytu a šrotového tisku je v Evropě dosvědčena zhruba v polovině 15. století
- grafická technika tisku z výšky, netisknouce partie jsou z povrchu kovové desky odstraněny rytím a řezáním
- Používáno v tisku bordur ve francouzských tiscích, hl. hodinkách a breviářích
- Kombinace se šrotovým tiskem
- Kovoryt používala ivančická a kralická tiskárna k tisku vlysů

Těstový tisk (těstotisk)

- Mechanicky pořízený reliéf byl pokryt černou tiskařskou barvou a tlakem otištěn na papír nesoucím na vrstvě klišu tenký potah kontrastně obarveného těsta a někdy i plátkové zlato.
- Vyhloubené partie zvýraznily vystouplým těstem, reliéfně vyvýšená místa těstovou barvu zeslabila a přenesla na papír i barvu
- Velmi křehké na manipulaci – těsto odpadává

